

## درس چهاردهم

## فرهنگ و تمدن در عصر صفوی

۱- در دوره صفویان چه عاملی زمینه مساعد و مناسبی برای توسعه و شکوفایی فرهنگی و تمدنی فراهم آورد؟

۱- صفویان با ایجاد وحدت سیاسی، یکپارچگی جغرافیایی و انسجام اجتماعی در ایران، زمینه مساعد و مناسبی برای توسعه و شکوفایی فرهنگی و تمدنی فراهم آوردند.

۲- علاوه بر آن، رسمیت یافتن و استقرار مذهب شیعه دوازده امامی تأثیرات عمیقی بر همه ابعاد جامعه گذاشت؛ به گونه ای که علم، آموزش، فرهنگ و هنر ایرانی تحت تأثیر آموزه های شیعی جلوه های گوناگونی را از خود بروز داد.

۳- شاهان و دیگر مقام های کشوری و لشکری به هنر و معماری و فعالیت های علمی و آموزشی بیش از پیش توجه نشان دادند و هنرمندان، صنعتگران، معماران و عالمان را مورد تشویق و حمایت قرار دادند.

۴- سنت وقف در جامعه گسترش یافت و شاهان و سایر ثروتمندان بخشی از ثروت و دارایی خود را وقف امور مذهبی، علمی و آموزشی و ترویج هنر و معماری کردند.

۵- علم دوستی، استعداد و ذوقی هنری ایرانیان و میراث علمی، ادبی و هنری ارزشمندی که از دوران قبل به خصوص عصر تیموری باقی مانده بود،

۲- چرا شاهان صفوی عده ای از علمای شیعه جبل عامل لبنان، عراق و بحرین را به ایران دعوت کردند؟

شاهان صفوی به منظور ترویج معارف شیعه و رفع نیازهای مذهبی و حقوقی جامعه، عده ای از علمای شیعه جبل عامل لبنان، عراق و بحرین را به ایران دعوت کردند.

۳- شاعران شاخص عصر صفوی مرا نام ببرید.

وحشی بافقی (د ۹۹۱ ق)، محتشم کاشانی (د ۹۹۶ ق) و صائب تبریزی (د ۱۰۸۶ ق) را نام برد.

۴- در دوره صفوی کدام علوم رو به افول گذاشت؟

علوم تجربی و ریاضیات

۵- تاریخ نگاری در دوره صفویه در چه حوزه هایی ادامه یافت؟

تاریخ نگاری در دوره صفویه در سه حوزه تاریخ عمومی، تاریخ محلی و تک نگاری ادامه یافت

۶- مشهورترین آثار تاریخ نگاری دوره صفویه را ذکر کنید؟

کتاب حبیب السیر تألیف غیاث الدین خواندمیر در دوره شاه اسماعیل اول، احسن التواریخ تألیف حسن بیگ روملو در سلطنت شاه تهماسب اول و کتاب تاریخ عالم آرای عباسی مربوط به دوره شاه عباس اول

۷- در مدارس در عصر صفوی چه علموی آموزش داده می شد؟

مرکزی برای آموزش معارف دینی و علوم دیگر بود.

۸- مدارس عصر صفوی چگونه ساخت و اداره می شد؟

مدارس از طرف دولت، ثروتمندان و گروه های دیگری از مردم ساخته و حمایت می شد. برخی از مدارس دارای موقوفاتی بودند که درآمد آن صرف مخارج این گونه مدارس می شد. برخی از وقف نامه های عصر صفوی، نشان می دهند که زنان ثروتمند، بخش زیادی از ثروت خود را وقف اداره مدارس اصفهان کرده بودند.

۹- مدارس معروف عصر صفوی در اصفهان را نام ببرید.

مدرسه چهارباغ، مشهور به مدرسه مادر شاه و مدرسه شیخ لطف الله

۱۰- در عصر صفوی مدارس به چه کسانی می گفتند؟

به معلمان مدارس، مدرس می گفتند.

۱۱- در عصر صفوی خلیفه (مبصر) یا مُعید به چه کسانی می گفتند؟

مدرسان دستیارانی داشتند که به آنها خلیفه (مبصر) یا مُعید گفته می شد و استاد را در امر آموزش کمک می کردند.

محیط مدارس از نظر طراحی معماری، فضایی آرام و بانشاط برای یادگیری و آموزش بود. به طور معمول حیاط وسیع مدرسه همچون باغچه یا باغی می ماند و نهر آبی در میان آن جریان داشت.

### ۱۳- علما و دانشمندان عصر صفوی همراه با آثارشان را ذکر کنید؟

۱- در علوم چون فقه، کلام و تفسیر دانشمندانی چون محمدتقی مجلسی (۱۰۰۳ - ۱۰۷۰ ق) فقیه و محدث عصر صفوی، مولف کتاب های مهمی در حدیث و فقه و محمدباقر مجلسی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰ ق) صاحب دائرة المعارف بزرگ حدیثی به نام «بحارالانوار»

۲- در حوزه فلسفه و عرفان میرداماد (۹۶۹ - ۱۰۴۰ ق) مشهور به معلم ثالث و از بنیانگذاران مکتب فلسفی اصفهان - شاخص ترین چهره فلسفی عصر صفویه و اعصار بعد تا زمان ما، صدرالدین محمد بن قوام شیرازی (۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق) معروف به صدرالتألهین و ملاصدرا بود. او که از شاگردان شیخ بهایی و میرداماد بود در فلسفه مؤسس مکتب فلسفی، «حکمت متعالیه»

۳- در همه علوم دینی و عقلی و طبیعی بهاءالدین محمدبن حسین عاملی (۹۵۳ - ۱۰۳۰ ق) معروف به شیخ بهایی

### ۱۴- ملاصدرا با درهم آمیختن چه جریان های فکری نظام فلسفی نوینی به وجود آورد؟

ملاصدرا میراث گراندقدر چهار جریان فکری بزرگ اسلامی یعنی فلسفه مشاء و اشراق و کلام و عرفان را به هم درآمیخت و نظام فلسفی نوینی به وجود آورد.

### ۱۵- علل شکوفایی معماری عصر صفویه چیست؟

معماری ایرانی در این دوره، با برخورداری از تجارب معماری فاخر عصر تیموری و نیز در سایه ثبات و امنیت و حمایت پادشاهان به ویژه شاه عباس اول، شکوفا شد.

### ۱۶- سبب معماری صفویه چیست و در زمان چه کسی ساخته شد؟

میدان نقش جهان یکی از زیباترین و مهم ترین بناهای تاریخی ایران و جهان و این اثر به همت شاه عباس اول ساخته شد.

### ۱۷- مهم ترین ویژگی میدان نقش جهان چیست؟

شکوه و عظمت و نیز کاربردهای متنوع آن

### ۱۸- ویژگی ها و کاربردهای متنوع میدان نقش جهان را بنویسید.

برگزاری جشن ها و مسابقات چوگان بازی و تیراندازی، باریابی سفرا، سان دیدن از سپاهیان، اجرای نمایش و آتش بازی. از دیگر ویژگی های میدان نقش جهان، اتصال آن به مراکز پر رفت و آمد شهر، یعنی مسجد و بازار بود. کاخ عالی قاپو به عنوان نماد قدرت سیاسی بر این میدان اشراف داشت.

### ۱۹- مسجد جامع عباسی در عهد چه کسی ساخته شد؟ ویژگی های هنری آن را بنویسید.

مسجد جامع عباسی (مسجد امام) یکی از زیباترین و مهم ترین مساجدی است که در عهد شاه عباس، به عنوان بخشی از مجموعه میدان نقش جهان طراحی و ساخته شد. مهم ترین ویژگی های هنری آن: هماهنگی در رنگ ها و نقش های کاشی ها و طراحی و معماری بی نظیر آن

### ۲۰- ویژگی شاخص مسجد شیخ لطف الله چیست؟

از ویژگی های شاخص هر دو مسجد کاشی کاری هنرمندانه ای است که چشم هر بیننده ای را خیره و تحسین او را بر می انگیزد.

### ۲۱- شاه اسماعیل کدام هنرمند را از هرات به تبریز برد؟

شاه اسماعیل با فتح هرات، کمال الدین بهزاد، یکی از نوابغ هنر نقاشی و مینیاتور دربار تیموری را با خود به تبریز برد و به ریاست کتابخانه دربار تبریز منصوب کرد.

### ۲۲- مکتب تبریز با همکاری چه کسی پایه گذاری شد؟

کمال الدین بهزاد

### ۲۳- کتابت و تصویرگری شاهنامه در زمان کدام شاه صفوی به پایان رسید؟

شاه تهماسب و به شاهنامه تهماسبی معروف شد.

### ۲۴- سبک نقاشی مکتب نگارگری قزوین در زمان کدام شاه صفوی به وجود آمد؟

شاه تهماسب

### ۲۵- هنر نگارگری در دوره کدام شاه صفوی به اوج شکوفایی خود رسید؟

در دوره شاه عباس اول

۲۶- نقاش بزرگ عصر شاه عباس چه نام داشت و چه مکتبی به وجود آورد؟ مهم ترین نوآوری های وی را بنویسید.

آقارضا عباسی با طرح ها و نوآوری های بی نظیرش، مکتب اصفهان را پایه گذاری کرد. مهم ترین نوآوری رضا عباسی در نگاری این بود که زندگی روزمره عموم مردم و فعالیت اصناف و پیشه وران را به تصویر می کشید.

۲۷- خوشنویسان عصر صفوی را نام ببرید.

میرعلی هروی و میرعماد حسنی قزوینی

۲۸- چه کسانی هنر اصیل فرش بافی ایران را از حالت روستایی و عشایری خارج کردند و به صورت به یک صنعت ملی درآوردند؟  
صفویان

۲۹- مهم ترین شاهکار فرش دوره صفویه چیست؟

فرش اردبیل که به سفارش شاه تهماسب اول برای پیشکش به مقبره شیخ صفی الدین اردبیلی توسط هنرمندان کاشانی بافته شده است یکی از شاهکارهای هنری جهان به شمار می رود.

۳۰- در دوره صفویه چه نوع پارچه‌هایی و در کدام شهرها بافته می شد؟

ابریشم، مخمل، بافت فلزی (زری بافت) ترمه و قلمکار در کارگاه های کاشان، اصفهان، هرات، مشهد، یزد، کرمان و ... بافته می شد.

۳۱- کانون بافت پارچه‌های زری بافت و شال ترمه کدام شهرها بودند؟

اصفهان، یزد و کاشان از مهم ترین کانون های پارچه های زری بافت بودند و بافندگان کرمان در تولید شال ترمه مهارت داشتند.

۳۲- ویژگی های فلزکاری عصر صفوی را بنویسید؟

ظرافت - خلاقیت - زیبایی در خلق آثار هنری - نوشتن اشعار زیبا و سخنان نغزی خوشنویسی بر روی آثار - طلاکاری روی فلزات